

Troje rozhodnutia na ceste k imaginačnému poznaniu

Rudolf Steiner

Úvaha Rudolfa Steinera, ktorá sa konala 3.1. 1915 v Berlíne. (pokračovanie)

Preto je správnu cestou poznania: Najskôr von z hmotného tela a z fyzického ľudského bytia, a až potom pristúpiť k pomeru, do ktorého je potrebné sa uviesť k bytostiam, ktoré sú vonku. Proti tomu sa však, moji milí priatelia, stavajú tendencie väčšiny ľudí, dostať sa do duchovného sveta skutočne pohodlnejšie, nie cestou dobrej meditácie. Tak napr. sa možno vyhnúť bráne smrti, ak sú k tomu priaznivé vlohý, pristúpiť k druhej bráne. Toho sa dosiahne tým, že sa človek oddá určitým predstavám, zvlášť vrúcny, predstavujúcim isté všeobecné vzídenie v celom vesmíre, predstavám, ktorých sa, v dobrej viere, dostáva človeku prostredníctvom rád toho alebo onoho polovediaceho mystika. Tým sa človek otupuje, prenáša sa cez myšlienkové úsilie a bezprostredne podnecuje cítenie, ktoré vybičováva, a privádza do zanietenia. Tým síce možno spočiatku dospieť k druhej bráne a byť tiež odovzdaný silám vôle, avšak človek tu leva neovláda, naopak je ním pohltенý a lev si s človekom robí čo chce. Tu sa v podstate dejú okultné veci, ale sebecké.

Preto je skutočne potrebné, povedal by som trochu odvážne, z hľadiska pravej ezoteriky dnešnej doby, aby sme stále znovu a znovu nepoukazovali na všetko to, čo je iba cítením a pociťovaním vybičovávajúcim myšlienku. Takéto obracanie sa k tomu, čo človeka vnútorne vybičováva, čo ho bičuje z fyzického tela von, preda ho však ponecháva v súvislosti s fyzickými silami krvi a srdca, to vyvoláva určitý druh vnímania, postrehovania duchovného sveta, ktoré sa nedajú poprieť, ktoré môže obsahovať aj veľa dobrého, ale robí človeka v duchovných svetoch neisto tápajúcou bytosťou, neuschopňujúc ho k rozoznávaniu sebecka od altruizmu.

Tu sa dostávame k obtiažnemu bodu, a musím to zdôrazniť: K obtiažnemu bodu! Pri vlastnej meditácii a pri všetkom, čo sa k tomu vzťahuje, totiž vedomie človeka prítomnosti často zaspáva. Ľuďom je milšie preda len nenapínať toľko myslenie, ako je to práve potrebné, aby sa s myslením stotožňovali. Skôr im vyhovuje, keď sa im povie: "Ponor sa do všemilujúcej oddanosti k duchu sveta ..." apod., pričom je myseľ obchádzajúca myslenie vybičovávana. Tak sú ľudia skutočne privádzaní k duchovným víziám, nie sú však v týchto stavoch plne svojím vedomím a nemôžu teda rozoznať či to, čoho sa takto dožívajú, pochádza, či nepochádza z egoizmu. Zaiste musí byť nezištná meditácie súbežne sprevádzaná vrúcnosťou všetkého cítenia, musí sa tak však diať súbežne s myslením. Myšlienka nesmie byť vypnutá! Lenže istí mystici niečo hľadajú práve v tom, že myšlienku úplne potlačia a oddávajú sa len vybičovánemu, roznietenému cíteniu.

Obtiaž tkvie práve v tom, že takéto postupy napomáhajú k omnoho rýchlejšiemu postupu vpred, k ľahšiemu prenikaniu do duchovného sveta, kde sa tak možno všeličoho dožiť. To práve väčšina ľudí chce. Väčšine nejde o to, aby sa do duchovného sveta dostala správne, ale aby sa tam dostali vôbec. Neistota, ku ktorej pritom dochádza, spočíva v tom, že ak neprejdeme najskôr bránou smrti, ale takmer príde priamo k bráne živlov, tu nám Lucifer bráni uzrieť leva skutočne, takže sme ním takmer skôr ako ho postrehneme pohltенí. To preto, že takto nedokážeme rozoznávať to, čo sa vzťahuje k nám, od toho, čo sa vzťahuje k vonkajšiemu svetu.

Takým spôsobom, bez toho aby sme najskôr prešli bránou smrti, sa učíme poznávať duchovné bytosti, duchov živlov, ktorí môžu predstavovať celkom pestrý duchovný svet, sú to však najviac duchovné bytosti, ktoré majú za úlohu udržiavať ľudský obeh krvi, ľudskú činnosť srdca. Tieto bytosti sú v duchovnom, elementárnom svete vždy okolo nás. Ich životným živlom je vzduch, nás oblievajúce teplo, a tiež svetlo. Ich životným živlom je tiež fyzickým sluchom už nevnímateľné znenie sfér. Tieto duchovné bytosti pretkávajú a prenikajú všetko živé. To je svet, do ktorého takto prichádzame.

Vec je veľmi zvodná, pretože tu môže dochádzať naozaj k nejpodivuhodnejším duchovným objavom, že áno. Ak dospeje niekto, kto neprešiel bránou smrti, ale sa priamo dostal ku ľavej bráne a leva nevidel, keď dospeje k zreniu niektorého z duchov živlov, ktorého úlohou je udržiavať činnosť srdca, tu tento duch živlov, lebo tiež udržiava činnosť srdca iných ľudí, môže podľa okolností priniesť správy o iných ľuďoch, tiež o ľuďoch minulosti, prípadne podať proroctvá o budúcnosti. Tieto veci môžu byť teda sprevádzané nemalým úspechom. Predsa však to nie je správna cesta, pretože nerobí našu pohyblivosť v duchovnom svete slobodnou.

Tretia brána, ktorú je potrebné prejsť, je brána slnka.

Tu musíme, keď prídeme k tejto bráne, opäť urobiť istú skúsenosť. Keď u brány smrti postrehujeme anjelskú hlavu, u brány živlov leva, u brány slnka musíme postrehnúť draka, divokého draka. Ale Lucifer s Ahrimanom sa ho spoločne snažia urobiť neviditeľným, nepriviesť nám ho k duchovnému zreniu. Ak ho postrehneme, potom nám neunikne, že tento divoký drak má s nami v podstate najviac čo robiť, pretože je utkaný z našich pudov a pocitov, ktoré majú čo robiť s tým, čo v obyčajnom živote nazývame našou "najnižšou prirodzenosťou". Tento drak obsahuje tie sily, ktoré potrebujeme napr. prepáčte mi ten prozaický výraz, na zažívanie a ešte k mnohému inému. To, čo v nás takto tkvie a prepožičiava nám sily k zažívaniu a mnohému inému, čo je v najužšom zmysle viazané k najnižšej prirodzenosti, to sa tu prejavuje vo forme draka. Keď sa z nás tento drak vykrúca von, musíme ho zrieť. Pretože nijako krásny nie je, môžu Lucifer s Ahrimanom ľahšie ovplyvňovať náš podvedomý duševný život, v ktorom vlastne nemôžeme o uzretí toho draka nič vedieť. Sú do neho votkané tiež všetky naše hlúposti, všetky naše márnivosti, naše sebecko a tiež naše najnižšie pudy.

O bráne slnka tu hovoríme preto, že práve v slnečných žilách žijú sily, z ktorých je utkaný aj tento drak. Sú to totiž slnečné sily, čo umožňujú naše zažívanie a ktorými vykonávame aj iné organické úkony, v ktorých prežívame skutočné spolunažívanie so slnkom. Ak nezrieme u tejto brány slnka draka, potom nás pohltí, potom sa s ním v duchovnom svete zjednocujeme. Potom sa nie sme schopní od neho rozlíšiť, lebo sami sme vlastne drakom, ktorý prežíva duchovný svet, v ktorom sa môže dožiť významných vecí, veľkolepých skúseností, ktoré sú, povedal by som, lichotivejšie než tie, ktorých nadobúdate pri bráne smrti, či za bránou živlov.

Skúsenosti, ktoré nadobúdate pri bráne smrti, sú spočiatku bezfarebné, tieňové, intímne, tak jemné a intímne, že nám jednoducho miznú, takže nie sme príliš naklonení rozvinúť svoju pozornosť, aby sme ich zadržali. Tu sa musíme vždy znova namáhať, aby sa to, čo sa tak ľahko oživuje v myšlienke, nechalo zväčšiť. Nakoniec sa to zväčší v celý vesmír, ako to však vystúpi ako farebná, znejúca životom prestúpená skutočnosť, vyžaduje to dlhé energické práce a usilovanie. Lebo je

potrebné tieto bezfarebné a neznejúce postavy takmer všade oživiť z nekonečna. Ak chceme týmto jasnozrením, ku ktorému dochádza oživením myšlienky, a ktoré môžeme nazvať jasnozrením hlavy, objaviť napr. najjednoduchšieho ducha vzduchu či vody, tu je tento duch sprvu ničím, čo tak nenápadne a tieňovo prebehne cez obzor duchovného sveta, že to človeka ani nezaujme. Ak sa má tento duch živlu stať farebným a znejúcim, potom k nám musí farebnosť prísť z celého okruhu kozmu. K tomu však dôjde až po dlhej vnútornej práci. K tomu dochádza až čakaním, až sa toho človeku dostane akoby milosťou. Ak sa má, obrazne povedané, taký malý duch vzduchu priblížiť k človeku vo farbách, musia byť sem tieto farby z mohutnej časti kozmu vziarené. Musíme mať silu, dať tejto farebnosti vyžarovať. Tejto sily je možné nadobudnúť zvonku pomocou oddanosti. Ak je však človek so svojím drakom zajedno, ak sa s ním stotožňuje, potom je naklonený, keď vidí niektorého ducha vzduchu alebo vody, dať vyžarovať svojím vlastným vnútorným silám, ktoré sú v obyčajnom živote v tzv. nižších orgánoch. To je oveľa jednoduchšie.

Naša hlava je sama o sebe dokonalým orgánom, ale v astrálnom a éterickom tele hlavy nie je veľa farebného. To preto, že tu bolo farieb použité napríklad na vytvorenie mozgu, najmä však lebky. Keď teda jasnozrením hlavy vyzdvihneme na prahu duchovného sveta z fyzického tela hlavy telo astrálne a éterické, tu v nich nie je veľa farby.

Keď však, smieme to tak pomenovať, vyzdvihneme brušným jasnozrením z ústrojenstva žalúdka, pečene, žlče, atď. telo astrálne a éterické, tu nie sú farby doteraz ešte tak použité aby vytvorili dokonalé ústrojenstvo. Tieto ústrojenstvá sú ešte len na ceste k dokonalosti. Čo je z brucha rázu tela astrálneho a éterického, to je obdivuhodne sfarbené, to svieti a trblieta sa vo všemožných slnečných farbách. Ak vyzdvihnete tu telo astrálne a éterické, prepožičiate postavám, ktoré zriete, najkrajšie sfarbenie a farebné odtiene.

Tu sa nám môže prihodiť zrenie podivuhodných vecí, ktoré možno zachytiť vo veľkolepých farebných obrazoch. Bude to určite veľmi zaujímavé, pretože aj anatómovi je zaujímavé skúmať slezinu, pečeň a črevá, a zo stanoviska vedy je to tiež nutné. Ak skúma však znalec to, čo sa javí v tak krásnych farebných obrazoch, nahliadne, že je to čosi celkom prozaické, čo je dve hodiny po jedle podkladom zažívacích procesov.

Ak skúmame to tak, a proti tomu nemožno zaiste nič namietat', ako skúma anatóm veci svojho oboru, tu môže mať veda raz mnoho úžitku z toho, ak bude vedieť, čo robí éterické telo, keď žalúdok zažíva.

Avšak v tom musíme mať úplne jasno: ak neprídeme k týmto veciam tak, že sa zjednotíme s naším drakom, nevediac, že všetko, čo je v éterickom a astrálnom tele nášho brucha vkladáme do tohto draka, ale naopak kráčame k bráne slnka vedome a sme schopní oddeliť to, čo vysielame do jasnozrtivých postáv, potom tu máme čo robiť s podivuhodným svetom. Potom vieme, že to najkrajšie a najľahšie dosiahnuteľné nepochádza sprvu z vyšších síl, z jasnovidecva hlavy, ale z brušného jasnovidecva.

A je zvrchovane dôležité aby sme to vedeli.

Pre vesmír nie je v absolútnom zmysle nič nízkeho, je tu len relatívne nízke.

Aby dosiahol toho, čo je potrebné pre ľudské vyživovacie ústrojenstvo, musí vesmír pracovať s veľmi významnými silami. Ide tu však o to, neoddať sa žiadnym klamom, ale vedieť, ako sa to s čím má. Ak vieme, že nech už čokoľvek, čo poskytuje

podivuhodný pohľad, nie je nič iné ako zažívacie diania, tu je to mimoriadne dôležité. Ak máme však za to, že sa snád' takým spôsobom prejavuje zvláštne anjelský svet, potom práve podliehame klamu. Rozumný človek nebude proti tomu, aby na základe takéhoto poznania bola pestovaná veda. Bude však proti tomu, aby určitými postupmi v zažívacích pochodoch, na určitom stupni zažívania, bola vyzdvihovaná určitá časť éterického tela pre dosiahnutie prirodzenej jasnovidnosti. Tu je nutné vedieť, o čo tu ide.

Uviesť bezfarebnosť a bezzvučnosť jasnovidectva hlavy k plnej farebnosti a zvučnosti je veľmi ťažké, pretože tu je všetko farebné astrálneho a éterického tela použité k vytvoreniu obdivuhodného usporiadania mozgu. Naproti tomu je pomerne ľahké dostať sa brušným jasnozrením ku zreniu najpodivuhodnejších vecí sveta. V brušnom jasnovidectve však spočívajú sily, ktoré sa má človek naučiť ovládať, nie sa im oddávať. Sily, ktoré sa tu používajú k nášmu zažívaniu, sú len premieňajúce sily, ktorých sa dožívame správne len vtedy, ak sa učíme stále viac stotožňovať s osudom.

A to je aj v tejto oblasti tým, čo nás poučuje: Tomu, čo sa spočiatku vynorilo ako okrídlená anjelská hlava, tomu musí nasledovať druhá časť. A práve tu ide o to, aby sme nedali nasledovať iba silám, ktoré slúžia zažívaniu, ale aj tým, ktoré sú vyššieho rádu. Sú to sily, ktoré spočívajú v našej karme, v našom osude. Ak sa stotožníme s nimi, podarí sa nám vyniesť duchovné bytosti ktoré zrieme okolo seba a ktoré teraz majú tendenciu prijímať tóny a sfarbenie z vesmírneho priestoru tak, aby do nich vtekali. Potom bude náš duchovný svet plne obsažným, konkrétnym, bude práve tak skutočný a konkrétny, akým je vo fyzickom svete.

Zvláštny problém pri bráne smrti spôsobuje pocit, a ten musíme tiež premôcť: "Ty sa tu vlastne strácaš!" Človek však môže mať, ak sa skutočne namáhal a stotožňuje sa s myšlienkovým obsahom, okamžite tiež vedomie:

"Strácaš seba, ale zase seba nájdeš!"

To je skúsenosť, ktorú urobíme keď vstupujeme do duchovného sveta: Stratíme tu seba, ale vieme, že sa tam zase nájdeme. Je potrebné urobiť prechod, dôjsť k priepasti, stratiť sa v priepasti, ale s dôverou, že sa na druhej strane opäť nájdeme. To je skúsenosť, ku ktorej musíme dôjsť. Všetko, čo som popisoval, sú úplne vnútorné prežitky, ktorých musíme nadobudnúť. Potom sa tiež dozvedáme, že to, čo sa tu v duši deje, je dôležité. Je lepšie, keď nám na to, čo máme vidieť poukáže priateľ, ako keď sa toho musíme domýšľať sami.

Všetkého, čo tu bolo opísané, možno dosiahnuť tým, že sa skutočne oddane vždy znovu a znovu oddávame vnútornej práci a vnútorným premáhaním svojou meditáciou, ako je to uvedené v spise: "Ako spoznáme vyššie svety" a v druhej časti: "Tajnej vedy v náčrte".

Je to zvlášť dôležité, ak sa učíme získavať iný druh skúseností na druhej strane prahu duchovného sveta. Ak má človek, ako je mu to prirodzené, nutkanie nájsť v duchovnom svete len pokračovanie sveta fyzického, ak si myslí, že v duchovnom svete musí byť všetko práve také ako vo svete fyzickom, potom sa do neho nedostane. Človek skutočne musí prejsť tým, čo pociťujeme ako obrátenie všetkého, čo sa možno dozvedieť tu na zemi. Tu vo fyzickom svete sme napr. zvyknutí otvoriť oči a uvidieť svetlo, dať svetlom na seba pôsobiť. Ak očakávame to isté v duchovnom

svete, potom očakávame niečo nepravdivého. To utkáva človeku akúsi hmlu, ktorá sa rozprestrie pred duchovnými zmyslami, hmlu, ktorá mu zakrýva duchovný svet, ako zakrývajú oblaky hmlí vrcholy hôr. V duchovnom svete nemožno zrieť napr. svetlom ožiarené predmety. Musí nám tu byť zrejmé, že v duchovnom svete človek žiari svetlom sám. Ak padne vo fyzickom svete lúč svetla na predmet, vidíme ho. V duchovnom svete sme však sami v lúči svetla a dotýkame sa ním predmetov.

V duchovnom svete vidíme seba samého plávať s lúčom svetla. Vieme, že sme v žiariacom svetle. To nám môže byť ukazovateľom, ako si môžeme osvojiť pojmy, ktoré sú schopné pomáhať nám v duchovnom svete dopredu. Napr. je veľmi užitočné predstaviť si: Aké by to bolo, keby sme boli v slnku? Tým, že v slnku nie sme, vidíme predmety, len keď ich slnečné lúče osvetľujú odrazenými lúčmi. Musíme si predstaviť: Sme v slnečných lúčoch a dotýkame sa nimi predmetov. Tento dotyk je zážitkom v duchovnom svete. V tom práve spočíva prežívanie duchovného svetla, že sa v tom človek vie byť živým. Človek sa vie byť živým v tkanive myšlienok. A práve keď začína stav, v ktorom sa vedome vieme v tkanive myšlienok, prechádza toto poznanie bezprostredne v poznanie seba samého v jasne žiariacom svetle. Lebo myšlienka je zo svetla, tká vo svetle. To sa však dozvedáme až vtedy, keď sa akoby ponárame do svetla, keď sme sami v tomto tkaní myšlienok.

Ľudstvo je teraz na stupni, kedy si musí osvojovať také predstavy, ktoré možno preniesť bránou smrti do duchovného sveta, kde sa dostáva do úplne nezvyklých pomerov. Vklad, ktorý ľudia dostali na prapočiatku pozemskej cesty od bohov so sebou, je pomaly vyčerpaný. Teraz už nemôžu bránou smrti prenášať to, čo bolo ešte zvyškom zo starého dedičstva. Preto si na Zemi musíme zvolna osvojovať pojmy, ktoré nám, po prekročení prahu smrti, poslúžia k tomu, aby sme si nimi urobili viditeľnými bytosti, ktoré sú nám svojím zväzdaním a pokúšaním nebezpečné. S týmito veľkými kozmickými súvislosťami je spojená nutnosť, aby práve veda o duchovne vstúpila do ľudstva.

Je práve všade zrejmé, vskutku pozorovateľné, ako to, čo môže byť bezprostredne zrené v duchovnom svete, poskytuje vždy znovu a znovu najčistejšie potvrdenie všetkého, čo je možné prostredníctvom obrazov tzv. imaginačného poznania, všeobecne predkladať z duchovných svetov. To je to, čo by som chcel mať oživené naším duchovno-vedeckým hnutím, tak oživené, aby sme tu nemali čo robiť s jednoduchým poznaním o duchovných svetoch, ale toto poznanie aby sa v nás skutočne stalo tak živým, že si tým osvojíme iný spôsob cítenia so svetom, aby sme si osvojili iný cit k svetu tým, že sa v nás duchovno-vedecké pojmy stanú živými.

Toto vnútorné oživenie duchovno-vedeckých myšlienok je tým, ako som to už často vyslovil, čo je po nás vo svojej podstate požadované ako náš príspevok k pokračujúcemu vývoju sveta, aby spirituálne myšlienky, zrodené z vied o duchovne a pozdvihujúca sa do duchovného sveta, splyvali v jednotu, aby sa svietiace sily akoby vracali zo svietiaceho vesmíru, aby sa vesmír spojil s tým, čo bránou smrti prejdené ľudské duše, začleňujú v našich osudovo ťažkých dňoch duchovnému kultúrnemu hnutiu ľudstva.